

SPIS TREŚCI

WSTĘP	9
-------------	---

ROZDZIAŁ 1. Nierównomierność jako uniwersalna prawidłowość rozwoju	13
1.1. Nierównomierny rozwój społeczno-ekonomiczny	13
1.2. System kulturowy	14
1.3. Główne składniki różnicujące świat	15
1.4. Warunki przyrodniczo-geograficzne	16
1.5. Czynniki ekonomiczno-społeczne i techniczno-innowacyjne	19
1.6. Wzrost populacji jako składnik rozwoju i różnicowania świata	22
1.7. Przemoc jako czynnik różnicowania społeczeństw i państw	27
1.8. Komentarz końcowy	33

CZĘŚĆ I

EKSPANSJA EUROPY

ROZDZIAŁ 2. Główne składniki charakteryzujące (nie)ciągłość w kształtowaniu społeczeństw oraz państwa	39
--	-----------

2.1. Uwagi ogólne	39
-------------------------	----

ROZDZIAŁ 3. Świat zewnętrzny i pasja jego poznania oraz dążenie do jego podbicia	43
---	-----------

3.1. Źródła i przyczyny poznawania świata oraz chęci jego podbicia	43
--	----

3.2. Elity władzy, dominacja elit religijnych, a także zdobywców ekonomicznych. Zmieniający się charakter elit politycznych	44
---	----

3.3. Modele jednoczenia Europy	45
--------------------------------------	----

ROZDZIAŁ 4. Główne składniki nowoczesnej Europy	47
--	-----------

4.1. Rewolucja oświeceniowa	47
-----------------------------------	----

4.2. Wojny chłopskie i wojny religijne	48
--	----

4.3. Początki rewolucji przemysłowej	50
4.4. Powstawanie państw suwerennych	52
4.5. Skąd się wzięła kategoria państwa suwerenno-narodowego?	53
4.6. Rozwój Europy poprzez wojny	55
4.7. Zmiana oblicza Europy	57
4.8. Mechanizmy ekspansji	59
4.8.1. Gospodarka rynkowa	59
4.8.2. Zróżnicowany charakter ekspansji państw europejskich	61
4.8.3. Miasta jako ośrodki ekspansji ekonomicznej	62
4.8.4. Infrastruktura twarda i miękka	63
4.8.5. Ekspansja kulturowa	69
4.8.6. Konsekwencje rewolucji przemysłowej	70
ROZDZIAŁ 5. Różnicowanie Europy jako jedna z form jej słabości	71
5.1. Zarys ogólnych przyczyn różnicujących Europę	71
5.2. Podsumowanie	74

CZĘŚĆ II
EPOKA PRZEŁOMU

ROZDZIAŁ 6. Skutki pierwszej wojny światowej	79
6.1. Rozpad mocarstw w Europie Środkowo-Wschodniej oraz pojawienie się nowych państw	79
6.2. Nowe eksperymenty systemowe	80
6.3. Postęp techniczny i edukacyjny w okresie międzywojennym	84
ROZDZIAŁ 7. Skutki drugiej wojny światowej	86
7.1. Uwagi ogólne	86
7.2. Rywalizacja między Związkiem Radzieckim a USA i ich konsekwencje światowe	87
7.3. Trzy kwestie zasługujące na komentarz	90
7.4. Przesilenia cywilizacyjne i ich skutki ogólne	96

CZĘŚĆ III
EUROPA WSPÓŁCZESNA

ROZDZIAŁ 8. Zmniejszający się potencjał ludnościowy	105
8.1. Uwagi wstępne	105
8.2. Problem ludnościowy w Europie	109

ROZDZIAŁ 9. Potencjał ekonomiczno-technologiczny Europy	113
9.1. Uwagi ogólne.	113
9.2. Zróżnicowanie Europy	115
ROZDZIAŁ 10. Europa kontynentem wzrastającej liczby państw	123
10.1. Wzrost liczby państw jako efekt wojen światowych.	123
10.2. Fazy powstawania państw.	126
ROZDZIAŁ 11. Unia Europejska	133
11.1. Przyczyny wyodrębnienia Unii Europejskiej	133
11.2. Podziały w Unii Europejskiej.	135
ROZDZIAŁ 12. Pozostałe państwa Europy	142
12.1. Uwagi wstępne	142
12.2. Państwa europejskie poza Unią Europejską	143
ROZDZIAŁ 13. Systemy kulturowe i ich znaczenie w rozwoju	148
13.1. Wpływ systemu kulturowego na różnicowanie państw	148
13.2. Język	149
13.3. Tradycja	151
13.4. Historia	156
13.5. Religia	158
13.6. Stosunek społeczeństwa do państwa i państwa do społeczeństwa . . .	162
ROZDZIAŁ 14. Rozwój Europy poprzez wojny	167
14.1. Ujęcie ogólne.	167
14.2. Charakterystyka wojen.	168

CZĘŚĆ IV

WYZWANIA DLA EUROPY

ROZDZIAŁ 15. Wyzwania, przed jakimi stoi Europa	177
15.1. Wyzwania wynikające ze zróżnicowania państw europejskich	177
15.2. Europa podzielona	180
ROZDZIAŁ 16. Europa pełna deficytów	185
16.1. Problemy związane z depopulacją.	185
16.2. Deficyt dobrych i skutecznych elit, głównie o charakterze politycznym .	187
16.3. Deficyty w systemach edukacyjnych oraz ich wpływ na deficyt elit władzy	188

16.4. Unia Europejska: ograniczone zdolności współpracy, między zrzeszo- nymi w niej państwami	190
16.5. Deficyt dóbr publicznych	191
16.6. Zagrożenia wynikające z ograniczonej ochrony środowiska i niedosta- tecznej walki z ociepleniem klimatu.....	200
ROZDZIAŁ 17. Czy Europa skazana jest na marginalizację?	203
LITERATURA	209
INDEKS	213